

Šiame numery:

Filosofai – sąmoningos tautos būtinybė.
Rūpestis Dievo ir žmogaus santykiu:
Antano Maceinos 70 metų sukakčiai.
Maceinos socialinė filosofija.
Antano Jasmanto eilėraščiai.
Minties ir žodžio sandora
A. Jasmanto poezijoje.
Filosofija kaip interpretacija: ištrauka
iš naujo A. Maceinos veikalo.
Detalės iš P.E.N. klubų kongreso
Australijoje
Pagrėbštai iš Anglijos

Kertinė paraštė

Filosofai - sąmoningos tautos būtinybė

Išėjimo kultūrinio ir visuomeninio bruzdėjimo laukiose filosofija ir filosofai, atrodo, palikti kažkur galulaukėse. Net kai išskirtinio dėmesio reikalaujama lietuvių tautai, imama ir suabejojama, ar filosofija begali būti kokia nors prasme lietuvištinio pamušalo, ar apamai filosofai yra būtini šiame moderniajame ir pragmatistiniame pasaulyje. Užmirštama tačiau, kad pasaulio veidą ir kito filosofo mąstymą. Laimė ar nelaimė žmonijai jis atnešė, tai jau kitas klausimas. Iliustracijai čia tik vienas Aristotelis, Tomas Akvinietis, bet ir Marksas.

Net ir tautų išlikimo prasme tautai ar ne svarbiau būtų išsiuginti ja sąmoninančius filosofus, o ne vien tik pramūstgalvius, kaip kardiniai besišvaistantys karius. Mąstantis žmogus išaugina ir mąstantį karį. O toks yra sunkiausia nugalimas. Argi nešviečia šonai antikinis Graikijos pavvyzdys. Net kai graikas karys buvo nugalėtas romėnų, Graikija gyva išliko savo filosofuose. Šie gi ir buvo Vakarų civilizacijos pagrindas. O kur tautos kadaise žyrų kanopomis drebinusios Europą, bet neišsugadintos filosofų? Van'aly, avary ir panašūs šiandien ne ženklo nebėli.

Čia jau gali kilti klausimas: o kaip lietuvių tauta? Atrodo, kad ji visada buvo ne vien kariuotės mokant, bet ir mąstanti tauta. Ir turbūt tai mus išgelbėjo. Tiesa, nelemtoje istorinėje aplinkinėse individualių filosofų knyginė prasme mes susilaukėme gana vėla. Tačiau, jei turėtome šimtmečiais tautosakinę — lietuvių literatūrą (dainos, pasakos), lietuvių architektūrą (medinės bažnyčios, sodybų pastatai), lietuvių dailę (medžio raizginiai, dievdirbių skulptūros), tai turė-

jome ir apie būtį filosofiskai mąstantį lietuvių filosofą, taip ryškų folkloristinėje lietuvių išmintyje, vėliau net gana giliai atidengiantį ir individualioje literatūroje, sakysim, nors ir Krėvės raštuose. Ir jeigu šiandien individualioje dailėje, muzikoje ar literatūroje ieškome ir užčiuopiame lietuviškuosius bruožus, savo istorikomis dažnai siekiančius kaip tik mūsų liaudies kodo dirvožemį, tai ir filosofijoje nėra čia kokio nors nesurišamo atsietumo.

Suprantama, tautai pasiekus aukštos kultūros laipsnį, ir jos filosofai negali likti vien tik liaudiniai. Bet kažkoks vokiečiams, prancūzams ar italams filosofams kiekvienam ir jų būdingas bruožas, net tas pačias problemas sprendžiant, vis tiek pasilieka. Lygiai filosofai savo mąstymuos neatšoka grynai nuo savo tautos problemų, kartais net labai skaudžių, svarstant kaltes, aukos, pasšventimo ar nuo savo tautos nutolimo žaidas. Ir argi visa tai nėra tautos kelyje palaimingas, net būtinas katarsas?

Ir tikra nelaimė, kad šiandien laisvai filosofijos raidai tėvynėje yra užverstas ant kelio mūšinis akmuo marksizmo pavidale. Jokiam kitam filosofiniam mąstymui ten viešai reikštis neleidžiama. Ir tai yra baisus istorijos ir mokslo rados atsukimas kelis tūkstančius metų atgal, kada kokie nors Egipto faraonai ar kiti Rytų imperijų satrapai buvo kartu ir dievai — ir nieko daugiau.

Laimė tačiau, kad išėjimoje turime savo filosofą. Jų dėka tie vienas po kito prailgę tautos nelaisvės dešimtmečiai mūsų filosofijos raidoje vis tiek nepaliks tuštumos, nenutrauks tęstinumo. Pirmiausia čia turimi m'nty dar nepriklausomos Lietuvos augintiniai, išėjimoje apščiiai veikalu

(J. J. J. J.)

RŪPESTIS DIEVO IR ŽMOGAUS SANTYKIU

Antano Maceinos 70 metų sukakčiai

A. LIULEVIČIENĖ

Sukakti, kurią švenčia profesorius Antanas Maceina, švenčiame iš tikrųjų mes, džiaugdamiesi jo buvimu kartu su mumis. Tad ir mūsų kalbėjimas šia proga apie jo darbus, jo mąstyseną, įtaką i kūrybą iš tikro tebus kalbėjimas apie mūsų skotą jam. Šiose eilutėse norėtusi paliesti tik vieną, bet labai turtingą giją, kurią jis yra įnešęs i lietuviškąjį minties pasaulį, bet kuri nemažiau reikšminga ir už jo ribų visur, kur bandoma išvėgti žmogiškos kūrybos galutinę prasmę ir jos vaidmenį mūsų santykiuose su galutine tikrove, arba, tiesiau pasakius, su Dievu.

Gana daug ankstyvesnių Maceinos raštų išryškina, kaip interesus literatūra vidiniai slejasi su pačiais giliausiais žmogiško buvimo klausimais, kuriuos toliau tegalima vaisingai sklaidyti religijos filosofijos ir teologijos sąvokomis arba analogijomis. Būdinga, kad šią sklaidą Maceinos raštai visada pristatė kaip visumą ir rungėsi dėl nuolatinio integravimo Dievo ir žmogaus supratimo, tikėjimo ir pasaulio, minties ir pojūstinės tikrovės, vaizdo ir sąvokos, tikresnio gyvenimo ilgesio ir esamos žlugusios savo pačės pripažinimo. Tai giliai katalikiška-krikščioniška pastanga, kuri atsiskaido patogaus padalinimo tikrovės i religinę ir pasaulinę, viliojančio visais laikais tiek tikinčių, tiek netikintčių. Todėl skaitytojas nuolat yra verčiamas lauzyti susidarytą patenkinamą pasaulį.

lėvaždį ir jungti šias plotmes naujai. Štai kodėl Maceinos raštai taip patraukia skaitytoją, nes jie nuolat budina mus tai tikrovei, kuri mus supa, žadina ilgesį tam, kas jau yra. Jų padedami, pradedame išvėgti gyvenimą, įgludusią religinę prasmę. O kadangi pagrindinis klausimas, kuriam trokštam atsakymo, ir yra: ar esame malonės paliestam pasaulyje, patys šie raštai gali mums tapti ženklu, kad taip iš tikrųjų yra. Nė malonė juk ir rišasi su paslaptimi kaip gali būti, kad iš kitur gaunama tai, ko labiausiai esame reikalingi, kad kas nors laisvai dalijasi su mumis savo turimu, o mūsų siekiu, geriu.

Maceinos literatūrinė analizė teoretiskai pagrįsta egzistencinės filosofijos žvilgsniu i literatūrą, kaip būties problematikos išraišką, išplaukia iš jo pagrindinio rūpesčio — Dievo ir žmogaus santykio. Šį klausimą vėlesni jo veikalai nagrinėja jau iš specifinio teologinio ar filosofinio išeities taško. Bet reikšminga, kad prieš tai Maceina visoj eilėj studijų atsikreipia i literatūrinuose kūriniuose pavaizduotą Dievo ir žmogaus santykį visoj jo tirtojo konkretybėje ir leidžia skaitytojui patirti, kaip santykiauja vaizdas su sąvoka rašytojo žodyje, kaip žmogiškoji būtis gali būti suvokiama ir pergyvenama literatūriname kūrinyje taip, kad kūrinyje mums tampa proga ir vieta, kur patiriame ir savo troškimą pasiekti mus peržengiančią tikrovę ir tos tikrovės mums atsivė-

Prof. dr. Antanas Maceina, kuriam š. m. sausio 27 d. (vakar) suėjo 70 metų.

mą. Didžiojo inkvizitoriaus legendos, pasakojimo apie teisųjį Dievo tarną Jobą, Rilksės Das Stundebuch, Dostojevskio Nusikaltimo ir bausmės, Adomo Mickevičiaus Vėlinių, Aleksandro Bloko poemos Dvylika nagrinėjimas suitelkia ties skirtingais Dievo ir žmogaus santykiais gyvenamoje tikrovėje. Bandydamas sąvokiniui išreikšti ir tuo būdu atskleisti kiekvieno šių kūrinių vidinę religinę dinamiką, jame glūdinčią poeto žvilgsnį i pasaulį ir giliausią jausmą ap'ė tikrovę, Maceina parodo iš įvairių perspektyvų atsiveriantį žmogišką savęs išgyvenimą kaip pasaulyje nebūtinai ir savyje nesilaikančios būtybės.

Kaip "Jobo drama" nuostabiai įtaigiai ryškina, ši yra esminė nuotaika, vedanti i transcendenciją.

Pastangos atskleisti egzistencinio transcendenciją, išeinant i literatūrinį kūrinių pergyvenimo ir suvokimo, tampa apmatau kultūros teologijai, kurią visiškai išbaigta randame centriniame "Krikščionis pasaulyje" skyriuje, ir kurios esminė žymė yra teigimas, kad pasaulis savo gelmėse šventas, nes j's yra Dievo kūrinyje. Kūryba yra pasaulio vidinio šventumo sklaidymas ir nuodėmės suardytos buvimo teisybės atstatymas. Tuo tarpu šis kultūrinis žvilgsnis siekimas perkeitos ir atbaigtos būsenos, arba būties pilnatvės, yra jau įvykdytas Kristuje, kaip Dievo ir žmogaus pilnatvėje — "Didieji dabarties klausimai" iš esmės vysto Kristologiją, i kurią atsiremia ir kultūros teologija ir Dievo santykio su pasauliu klausimas. "Religijos filosofijos" pirmoje dalyje svarstoma ontologija yra įnašas i Dievo sampratos ryškinimą, kaip aktualiausią mūsų laikotarpio religinį klausimą, nes daugelio teologų akimis krikščioniška Dievo samprata tik tada pajęgs atsakyti i tikėjimo giliausius reikalavimus, kai ji bus išreiškiama būties sąvokomis ir įvaizdžiais. Šiame veikalė galima rasti pagrindą pirmiką išvalgai, laimėtai, sklaidant kraštines egzistencines situacijas literatūros kūriniuose, kad yra ga-

limos dvi priešingos laikysenos tikrovės atžvilgiu, kurias jau šv. Augustinas buvo nusakęs kaip "gyrimąsi" ir "dėkingumą" — bandymą pačiam pagrįsti savo būtį ir egzistencinio saugumo ieškoti savyje arba priėmimą savo gyvenimo kaip dovanos iš Dievo rankų.

Maceinos raštai tad parodoma, kaip minties kelionė vyksta nuo konkrečių išgyvenimų, kančios, baimės, rūpesčio, maišto, kaltės ir atgailos vis artyn centro — Dievo ir žmogaus ontologinio ryšio, niekaip nenutraukiamo iš mūsų pusės, pagrįsto Dievo begaliniu atsidavimu ir artumu mums, nes esame jo kūriniai (nebūtinai šie kelionė turėjo taip susiklostyti paties autoriaus mąstysenoje, nes ją galima bandyti nubrėžti ir iš skaitytojo perspektyvos). Šią kelionę skaitytojas gali "pakartoti", Kierkegard siūlytu būdu atkuriant ją savyje. Ta prasme Maceinos minties ir vaizduotės darbas gali tapti išiekančiu asmeniniu mūsų turtu, panašiai kaip Jobo drama verta būti branginama, kaip gyvenimo rodyklis, nemažiau už Gabriel Marcel "Homo Viator" ir Paul Tillich "The Courage to Be".

Iš kitos pusės Maceinos veikalus išskiria dar ir ta savybė, kad jie buvo mums duoti tam tikram laike. Metafizinės sausros metu jie liudijo neišsėmiamai turtingą būties paslaptį. Bendro kalbos nuskurdimo metu jie savo ruožtu iš mūsų gimtosios kalbos, kuri mąstymui apie Dievą dar buvo taip mažai naudota, kalbė i teikino nuostabų įrankį. Praradimo pergyvenimo metu, palietusiu mūsų tautą, jo raštai įstengė kalbėti apie būties pilnatvę, apie žmogišką pašaukimą kurti, bendradarbiauti su Dievo pasaulio perkeitimu ir pašventinimu. Jis sprendė mūsų giliausius rūpesčius ir rado žodžius mūsų ilgesiui — tyresnio gyvenimo troškimui "Saulės giesmėje", laisvės neišsivadėjimui "Didžiam inkvizitoriuje". Be abejo, jo susitikimas ties ontologiniu klausimu bus padėjęs pagrindus lietuviškai teologijai, jeigu kada tokia bus, su šaknimis mūsų šimtmečio sukrėtimuose, palietusiuose mūsų tautą, bet kuri tvirtai vystys krikščioniškąjį palikimą. Tačiau mums, jo bendraamžiams, galutinai liks svarbiau, kad Maceina buvo ir tebėra su mumis tais momentais, kai jis be galo reikalingas. Už tai turime būti dėkingi Tam, kuris "atgniaužęs savo ranką išvalgai, laimėtai, sklaidant kraštines egzistencines situacijas literatūros kūriniuose, kad yra ga-

Bičiulų triušė pokario metais Vokietijoje. Iš kairės i dešinę: dr. Zenonas Ivinskis (1908-1971), Julius Būtenas (grišęs i kovojančią Lietuvą ir ten 1951 m. žuvo partizaninio laisvės kovose), prof. dr. Antanas Maceina.

Kertinē paraštē

(Atkelta iš 1 psl.)

Val. pirm., antr. ir penkt.: 2-7,
šeštadienis pagal susitarimą.

Minties ir žodžio sandora

Poetui Antanui Jasmantui (A. Maceinai) yra sunku atitolti nuo savo filosofinio kalbino. Tiksliau: Jasmantas kol kas stovėja lauja Maceinos minčių papėdėje. Skverbtis į platų visuomenės pripažinimą jis ir nebando. Pasitenkina atokia poeto - menininko nepriklausomybe, lyg ir tikėdamasis, kad ilgainiui ir jo poezija lygiavertiškai stovės šalia filosofijos.

Peršasi įdomi paralelė: Nietzsche ir Maciena. Nietzsche — filosofas ir poetas. Maceina — filosofas ir poetas (Jasmantas). Be abejo, juodviečių pažiūros ir temperamentai yra skirtingi. Tačiau yra reikšmingų panašumų. Pavyzdžiui, vienodai pakilus yra juodviečių užsilaugavimas savo dvasinei profesijai. Abu yra talentingi rašytojai, stilistai. Abiejų poezija nėra gausi ir išsiskiria formos sklandumu. Ir vieno, ir antro poetinis įvaizdis tarnauja ne atsiktinei nuotakai, bet su glia pasaulžiūra susijusiam išgyvenimui. Kitais žodžiais, gilaus įsitikinimo galia juose gimdo įkvėpimą išdaiuoti tai, ką nepajėgia pasakyti minties valdoma frazė. Tokiomis akimirkomis, kai širdis pasidaro egzistencijos centru, triumfuoją vaizdingas žodis.

Štai Jasmanto „Elgetos soneto“ pradžia:

*I mėnesieną, ak, i mėnesieną
Pasiviro tylūs mūsų kelio
gluosniai,
O Tu, atgniauzęs savo ranką
dosnią,
Vis dalini tą būtį: ją tik vieną
Vienintelę kaip naktį
sidabrinę
Tu žvaigždėm, mėnesiui ir
žiogui duodi.
Iš karto pagauna šių eilučių
melodija. Jausmo styga pakarto-*

PR. VISVYDAS

tinu atodūsiu suskamba žodyje „mėnesieną“. I masinančią šviesą veržiasi pakeleivio žmogaus gados, simbolizuojamos svyrklio gluosnio įvaizdžiu. Gimsta religinė ekstazė, su Dievo dosnumo atskleidimu, su gamtos pergyvenimu.

Zinoma, beieškant „Elgetos soneto“ motyvų ištakų, ne pro šalį išsiskirti i A. Maceinos „Saulės giesmę“ — Šv. Pranciškaus Asyziečio krikščioniško gyvenimo aiškinimą. Čia surasime išsamų elgetavimo ir dosnumo gvildinimą. Paaškęs, jog žmogus žemėje tėra tik pakeleivis, nuolat įieškantis Dievo. Nėra tai kokios paslapties ar ypatingos tiesos. Vis dėlto „Saulės giesmėje“ jos apgaubia skaitytoją, įtaigoja sekti šventojo pavyzdžiu. Daugeliu atveju, Jasmanto knygos „Guodo“ lyrika yra meniškasis „Saulės giesmės“ atšvaistas.

Jasmantas savo religinei pasaulžiūrai suranda ištisą eilę poetinių palyginimų. Ritmingi, rimuoti, su rikiška rimitimi jie apibūdina žmogiškosios būsenos niuanas. Dažnas vaizdas yra apgalvotai parinktas, detalės dėdamos atidžiai, nors kartais ir nuslystama i dirbtinumą. Lyg nauji pastatai pakyla įvairūs prasmingi sonetai. Pavyzdžiui, „Vėlumos sonete“ girdime paklydusio, džiaugsmą ir viltį praradusio žmogaus balsą: „Voro sonete“ pavasarėjant žmogus tarsi voras „iš naujo, vis iš naujo“ kabina i naują būtį; „Girios sonete“ atsiskleidžia žaliuojančios gamtos džiaugsmas, kurį patirti turi bundantis kūnas, todėl poetas ir kreipiasi Šv. Pranciškaus žodžiais: „O kūne mano, mano broli!“

Tiek Nietzsche, Zaratustra, tiek Maceinos gamta ir Dievas šlovinantis Šv. Pranciškus „Saulės giesmėje“ liepsnoja troškimu patobulinti žmogų. Zinoma, skirtingi yra jų keliai, lygiai kaip skirtingi yra pačių filosofų temperamentai. Zaratustra i antžmogišką viršūnę veržiasi kaip liepsna. Ir Nietzsche poezija yra liepsningai nerami. Jasmantas išlieka taikingas, Kristaus iekantis pakeleivis, kupinas liūdesio ir vienatvės. Sunkiaime savo kelyje jis pajėgia pažvelgti i gyvenimo guodą kaip i bičiulį, atėjus drauge su nerimu, su seserim kančia ir rūpestingu ilgesiu

*Dar kiek pabūti.
Juk gražu —
Ar ne? dar kiek pabūti.*

Jasmanto poezijoje šis „dar kiek pabuvimas“ yra pagrįstas paprastu žmogišku džiaugsmu. Reikia pažymėti, kad šalia formos išbaigtumo Jasmanto lyrikoje išsiskiria liūdesio ir džiaugsmo pusiausvyra. Šviesūs ir tamsūs tonai tarsi susilieja viename darniame gyvenimo audinyje. Žmogui lemta džiaugtis gamta ir namų šiluma, išgyventi meilę, šlovinti mergaitės skaistumą, ilgėtis, laukti. O saulėlydžio ar vidurnakčio metu lemta liūdėti kur nors pakelėje. Čia gretinai skamba i giliamintis sonetas ir liaudies intonacijomis sukurta daina. Jasmantas nenutolsta nuo lietuvių poezijos tradicinių šaltinių.

Šiame rašinyje užsiminiau apie filosofą — poetą Nietzsche, norėdamas paryškinti faktą, kad jo įtaigi poezija savo epochiniu nerimu yra pūstelėjusi ir Jasmanto pusėn. Juk visi XX amžiaus poetai yra pajutę Dievo laidotojo minčių ir žodžių kaitrų dvelksmą, nežūrint pasauliūrinių priešingybių.

Šv. Jonas Nepomukas prie namo (Gaidžių km., Tauragnų vici., Utenos aps.)

Antanas Jasmantas

MANO KAMBARYS

*Tas mano kambarys kaip didelė šventovė:
Nusivirę gėlės lyg vėliavos maldingai stovi,
Ir liūdesio vargonais groja,
O prie kojų,
Prie Nukryžiuotų kojų,
I gedulo vėliurą susisūpe,
Mano džiaugsmas ir mano meilė klūpi
Ir meldžia naktį juodarūbė
Sukniubė.*

*O liūdesys vargonais groja
Ir nesustoja:
Jis trello palube graužena,
Jis šilaužia pažemę lyg vox humana,
Rūgšiais pedalais sunkiai dunda
Ir skundą,
Skundą tylų, skundą liūdą be galo
Išverkia fletom antro mamulo.*

*Tas mano kambarys kaip didelė šventovė:
Pro uždangas nedrąsiai saulė srovė
Lyg pro stiklus margų vitražių
Ir mažo,
Mažo džiaugsmo neberanda
Ir mažos meilės nebemato
Sukniubusios prie Nukryžiuotų kojų.*

*O liūdesys vargonais groja
Ir iš reto,
Iš reto tylia, nyksta ir sustoja
Ir užraktais sužvanga.
Pakilęs atidaro sianurą mano langą
Ir traukia orą pilną krūtine
Ir žiūri akimi rūstia.
Jis čia
Ir kunigas, ir tarnas, ir minia.*

PAKELEIVIS

*Už lango užia vėjas. Gal paklydęs.
O aš lyg pakeleivis, žiburį išvydęs,
Po tavo stogu užėjau truputį —
Ne pasisėd ir ne prūšyti, tikslai pabūti.
Tik valandėlę. O paskui, kai varpo dūžia
Nuo seno bokšto paskutinis leis: a,
Aš tavo kilimais tyliaisiais
Išlinksiu vėl, rausvoj lemputę susigūžęs,
Šešėliu vėl išlinksiu pro duris i vėją,
I šaltą vėją tarsi paukštis, kurs nespėja
Sugrįžt i savo šiltą gužtą.*

APREIŠKIMAS

*Ir mes kaip tu ilgai rymojom
Ir matėm Jį kiekvieno smėlio kibirkštį.
O saulė leidos, ir po mūsų kojom
Šešėliai tiesės lyg avikailiai minkšti.*

*Jau tuoj naktis. Jau dykuma mustos blizgėjus
Ir išsiskleis lyg uždanga prieš mus.
Bet ar tasai, kurs sėjai prasidėjus
Užruko pas tave, užeis i mūsų namus.*

*Varteliai girgžteli — lyg atdaryti.
Kažkas lyg takeliu paslydo
Ir tyliomis duzgena ir lyg žydo*

*Krautelis auksu ore žvyti.
Ak — tai bitė
Pavakariop i avilį paklydo.*

MALDA

*Jau vakaras. Ir ateini Tu, mano Dieve,
Pro liūdnias vagas laukų orimo.
O mūs diena kalnelyje dar rymo
Ir ulbina dūdelę grubiažievę.*

*Kaip dūzgiantis šikšnosparnis
Viltis palieka savo urvų tvankų
Ir leidžiasi ant tavo rankų
Kaip ant rugių saulėleidžio ugnis.*

*Priimki ją! Ją vieną teturui!
Priimk, Tramdytojai ir žemės ir žėvrių!*

*Eilėrašciai paimti iš Antano Jasmanto poezijos rinkinio
„G r u o d a s“, išleisto „Ateities“ 1965 m. ir laimėjusio Lietuvių rašytojų draugijos premiją.*

Filosofija kaip interpretacija

Antanas Maceina

Redakcijos pastaba. Čia spausdiname ištrauką iš šiomis dienomis išleisto naujos Antano Maceinos knygos „Filosofijos kilmė ir prasmė“. Veikalą leidžia Lietuvių katalikų mokslo akademija. Knyga didelio formato, 340 psl., kaina 16 dol. Iki vasario 15 d. užsisakiusieji knyga gauna už pusę kainos. Leidyklos adresas: Lietuvių katalikų mokslo akademija, Rev. Liudm. Piazza della Pietra 4, 00187 Roma, Italia.

Pagrindinių interpretacijos savybių apžvalga rodo, kad jos visos yra tolygios aukščiau aprašytoms filosofijos savybėms: interpretacijos įvairumas atitinka filosofijos įvairumą, interpretacijos kintamumas — filosofijos kintamumą, interpretacijos asmeniškumas — filosofijos asmeniškumą, interpretacijos priėmimo laisvė — filosofijos priėmimo laisvę. Jeigu tad esama dviejų esmiškai skirtingų pažinimų — tyrimo ir interpretacijos, — tai, nė kiek neabejodami, turime pripažinti, kad filosofijai visu plotu tinka tik interpretacinė pažinimo forma. Filosofavimas telpa interpretavime kaip žmogiškojo pažinimo būde. Filosofui reiška ne tirti, o interpretuoti. [...]

INTERPRETACIJOS ESME

Ką vykdo interpretas, kūrinių interpretuodamas, ir kas atsitinka su pačiu kūriniu, kai jis yra interpretuojamas? Atsakymas i šį klausimą veda mus i interpretacijos esmę ir todėl mūsų apmąstymui turi didžios svarbos. Jo sklaidą betgi norėtume pateikti ne atitrauktiniu būdu, o nagrinėdami vieną visiškai konkrečią interpretaciją. Šios interpretacijos tema yra S. Raffaello madona, o šios temos interpretas yra rusų mastytojas L. Kirejevskis (1806-1856). Pasirinktas pavyzdys yra reikšmingas tuo, kad Kirejevskis nebuvo nei meno istorikas, nei kritikas, todėl jo interpretacija nėra įtaigaujama meno mokslo, o išreiškia bendrą žmogiškąją prieigą prie kūrinio apskritai. Be to, ši interpretacija liečia ne vieną kurį Raffaello paveikslą, o ištisą jo tapybos temą, kurią dailininkas yra mėginęs išvystyti daugiau, negu dvidešimtimi savo darbų.

Studijuodamas Muenchene ir klausydamas Schellingo paskaitų (1830), Kirejevskis mėgdavo užteiti i senąją bavarų pinakoteką, kur jo dėmesį patraukė viena Raffaello madona. Ligi tol jis buvo matęs, kaip pats rašo, „maždaug dešimtį Raffaello madonų“, bet jos visos glesnės įspūdžio jam nepadarė: „i visus žiūrėjau šaltokai (choločno), kadangi negalėjau susivokti, kokis gi jausmas turėtų atitikti šį veidą;“ kitai sakant, kokio jausmo vedamas žmogus turėtų stebėti Raffaello madoną, kad galėtų ją įsisavinti. „Ji ne karalienė, samprotauja Kirejevskis, bet nė ne deivė; ji šventoji, bet jos šventumas nėra maldingumas; ji be galo graži (prekrasnaja), tačiau ji nežadina nei nuostabos, nei aistros; ji neapžavi ir nepavergia. Kokiu tad jausmu reikia i ją žiūrėti, kad suprastum jos grožį ir joje išsiskleidusią pagrindinę jos kūrėjo nuotaką? Tai klausimas, kurio negalėjau išspręsti, kol buvau nematęs žionystės madonos!“ Stabtelėjime valandėlę prie šio prisipažinimo, truputį ji paplėsdami bei pagilindami.

Išauklėtas religiskai ir pats būdamas giliai religingas, Kirejevskis, be abejo, žinojo, kad Raffaello madona reiškia Dievo Motiną, kurią Rytų Bažnyčios liturgija vadina „visatos karalienė - carica veselenna“. Ir vis dėlto, žiūrėdamas i Raffaello su-

kurtus jos paveikslus, jis negalėjo jos veide rasti karališkųjų bruožų: „ji ne karalienė“. Kirejevskis taip pat žinojo, kad madona yra šventoji: „šventi šventoji — presviateja“, kalbant bizantinės liturgijos žodžiais. Bet ir vėl: jos šventumas kažkodėl neskatino laikytis jos akivaizdoje pamaldžiai ar net pulti prieš ją ant kelių: „ji ne deivė“. Raffaello madonos grožis buvo Kirejevskiui, kaip ir kiekvienam kitam stebėtojui, pati akivaizdybė. O vis dėlto jis Kirejevskio nestebino; jam net atrodė, kad šis grožis esąs tarsi kažkur jau regėtas; juo mažiau jis kerėjo, kaip apskritai vyrų kerį moters grožis, traukdamas bei pritraukdamas: Raffaello madona jusliškai neįtaigauja. Vadinasi, nei pagarba, nei maldingumas, nei nustebimas, nei aistringumas nebuvo jausmas, galįs būti prieiga Raffaello madonai įsisavinti. O kol tokio vedamojo jausmo stingo, tol stinga vidurkio, aplink kurį telktųsi kūrinio pergyvenimas, kurdamas mums vienybę ir tuo perkeldamas kūrinių i mūsų vidų. Nesant tokio vidurkio, net i tobuliausius kūrinius lieka mums abejingas ir net šaltas. Racionaliai mes galime žinoti, kad tai esąs didis kūriny, tačiau mums patiens jo didybė tebėra mirusi. Stingant vedamojo jausmo, didžio kūrinio akivaizdoje stoviame taip, tarsi stovėtume kurios nors Egipto mumijos akivaizdoje: mes neįstengiamės atsigaubti jos i savą dabartį, todėl paliekame ją buvoti šalia mūsų — tolimai bei svetima. Tai anaipol nėra kūrinio kaip kūrinio kritika, nes kritika yra galima, tik interpretuojant; tai vistiek kūrinio svetimybė mūsųjam būviui, stokstant interpretacijos iš viso. Tokia interpretacijos stoka gali trukti keletą akimojų; bet ji gali trukti ir visą gyvenimą. Mes galime niekad nerasti prieigos prie to ar kito veikalo, prie to ar kito stiliaus, prie tos ar kitos pažiūros bei sistemos, kaip jos kurį laiką nerado Kirejevskis prie Raffaello madonos.

Bet štai, Muencheno pinakotekoje Kirejevskis aptiko dar vieną to paties Raffaello madoną. „Ir ši madona“ (žodį „ši“ pabrūkia pats Kirejevskis, Mc.) išspindė jam aną jį kankinusį klausimą. Šio paveikslu akivaizdoje Kirejevskiui staiga pasidarė aišku, kad Raffaello madona galima įsisavinti „tik

broliškosios meilės jausmu; tasai virpuly, kurį ši madona sukelia stijoje, yra lygiai toks pat, koks kyla manyje, sielotoj, man apie savo seserį“ (t. p.). Jaunesniąją savo seserį Mariją Kirejevskis labai mylėjo ir nuolatos su ja susitaręs, kad kiekvieną savo laišką ji papildys kokia nors ištrauka iš Šventojo Rašto, ir Maša savo pažada tesėjo. Tad galimas daiktas, kad švelni broliškoji meilė dabar savaime susitelkė aplink Raffaello madoną, ir ši staiga atsiskleidė Kirejevskiui kaip jo paties sesuo. Vieną akimirką jis suprato jos grožį, jos veido kalbą ir tą įspūdį, kurį ji palieka žiūrovui. „Ne meile (vyro moteriai, Mc.) ir ne susižavėjimu, bet tik tiki brolišku meilumu, rašo Kirejevskis, galima suprasti jos nekaltą paprastumo potraukį ir jos skaitumų didybę. Tai jaučiau taip tikrai ir taip aiškiai, jog juo ilgiau šią madoną stebėjau, juo gyvesnis man darėsi Maškos vaizdas“ (t. p.). Taigi: ne motina, ne mergelė, ne karalienė ir ne šventoji, o mano paties sesuo — štai kas yra Raffaello madona. Brolio meilės jausmas yra prieiga jai įsisavinti. Tai jausmas, kuriuo madona yra atsigaubama i žiūrovo dabartį; tai vidurkis, kuris išaiškina visa, kas anksčiau buvo joje nesuprantama ar nesutalikuota. Mano sesuo nėra man karalienė, o dar mažiau deivė; sesers šventumas yra mano pergyvenamas nieku būdu ne pamaldumo jai lytimi; sesers grožis manęs nestebina ir neužkeri, nes jis yra man pažįstamas nuo pat mažumės; juo labiau jis nekelia manyje aistros ir todėl nepavergia. Broliškosios meilės šviesoje Kirejevskis sugebėjo išaiškinti visus Raffaello madonos paveikslų sandus objektyviai ir visus jos sukeltus įspūdžius subjektyviai. Brolio meilės įtaigaujama Raffaello madona tapo jam artima bei sava; ši meilė perkėlė madoną i Kirejevskio dabartį taip stipriai, jog kiti pinakotekos paveikslai jam „pasidarė, kaip pats prisipažįsta, beveik nebesuprantami“; net i Rubenso ir Van Dycko kūrinius jis žiūrėjo „kaip i tapetus“ (t. p.).

Kas tad atsitiko su Raffaello madona Kirejevskio interpretacijoje? — Jau sakėme, kad kūrinio atvirybė yra būtina interpretacijos sąlyga: interpre-

tuojame tik tai, kas pačia savo sąranga nėra vienaprasmiška bei vienatiksliška, o atvira prasmės bei tikslo neaprežtybei. Antra vertus, ta pati kūrinio atvirybė yra ir jo svetimumo priežastis. Kol kūriny stovi prieš mus gryna savo neaprežtybe, tol jis i mus nekalba, nes neturi nei kuo prabilti, nei ko pasakyti; tol ir mes patys nežinome, kaip jo atžvilgiu laikytis: kūrinio atvirybė žadina mums į šaltą abejingumą. Interpretuodami mes todėl ir dedame kūrinio atvirybės tam tikrą tašką, vadinasi, nubrėžiame jo neaprežtybei vidurkį. Kirejevskio interpretacijoje toksai vidurkis buvo brolio meilės serai. Kol kūrinio atvirybė tokio vidurkio neturi, jis mus glumina, nes mes negalime suvesti vienybės atskirų kūrinio dalių; mes regime šias dalis gana aiškiai, bet jas laikanti bei jungianti visuma išsprūsta iš mūsų žvilgio, taip kad mes kūrinio „nesuprantame“. O nesuprantamas kūriny lieka šalia mūsų, kaip Raffaello madona kuri laiką buvo likusi šalia Kirejevskio. Tačiau kai tik kūrinio atvirybė įgyja mūsų jam teikiamą vidurkį, tuojau šiai vidurkis patraukia savępi visas kūrinio dalis daleles ir sujungia jas vienybėn. Tuomet kūriny stoji prieš mus jau nebe kaip pakrika dalių suma, bet kaip vieninga visuma. Jis įgyja aiškiai apręžtą pavaldą, pasidaro mums suprantamas ir net patrauklus, kaip Raffaello madona Kirejevskiui. Interpretacija yra kūrinio visumos nukreipimas i mūsų jam teikiamą vidurkį ir jo dalių sutelkimas aplinkui šį vidurkį. Tai pati pirmoji esmė jos žymė.

Kai kūriny įgyja vidurkį ir visus savo sandus suteikia aplinkui jį, jis savaime virsta uždaru. Nes kur yra vidurkis, ten atvirybė yra jo apsprendžiama. O apspredžiama atvirybė nebėra atvirybė: interpretuotas kūriny buvoja uždaru. Todėl interpretacija anaipol nėra kūrinio atskleidimas, kaip ji dažnai esti suprantama; atvirkščiai, ji yra kūrinio užskleidimas mūsųjam mintimi ar mūsųjo jausmu. Ir kaip tik šia slypi interpretavimo priešingybė tyrimui. Akmens luito negalime interpretuoti todėl, kad jis yra uždaras pačia gamtine sa-

(Nukolta i 4 pusl.)

Filosofija kaip interpretacija

(Atkelta iš 3 pusl.)

vo sąranga. Užtat ji galime tirti, šią jo sąrangą nagrinėti ir jos sandus bei jų veikimą pažinti. Tuo būdu akmuo — tai tinka ne tik gamtos, bet ir technikos padarams — atskleidžia ir darosi tarsi perregimas mūsų protui. Mokslo pažanga kaip tik ir glūdi jo galioje padaryti daiktus vis perregimesnius. Nūn, iš to paties akmens ištaisyta statulą jau interpretuojame, nes čia daiktas yra pakeltas į kūrinio rangą ir virtęs atviru, todėl įsiekia vidurkio kaip kelio į mūsų dvasią, kad taptų vienaprasmis ir todėl mums suprantamas bei savas. Interpretuodami suteikiame jam šį vidurkį, sykiu tačiau užskleidžiame jo atvirumą, padarydami jį tuo mums savą. Interpretacija kūrinį prabildo: interpretuotas kūrinys mums kalba, tačiau jis kalba jau tik viena kalba. Vaizdinamojo meno kūrinio interpretaciją H. Sedlmayris vadina „pavidalą teikiančiuoju žiūrėjimu — gestaltendes Sehen“, suprasdamas „žiūrėjimą“ ne kaip gryną akies organo veikimą, o kaip „dvasinę pagavą (Erfassung)“²⁾. Ši pagava tad ir suteikia kūrinį pavidalą. Tačiau kiekvienas pavidalas yra uždaras: pavidalas ir atvirybė išskiria vienas kitą. Įgijus kūrinį tam tikrą pavidalą, dingsta jo atvirumas bet kokiam pavidalui. Pavidalą teikiančioji pagava — žiūrėjimas (tapyba skulptūra), girdėjimas (muzika), supratimas (filosofija) — baigiasi, Sedlmayrio žodžiais tariant, „apipavidalintu žiūrėjimu (gestaltetes Sehen)“ kaip mūsų interpretacijos pasekmė (t.p.). Tai antroji esminė interpretacijos savybė.

Interpretacinis užskleidimas tačiau anaipol nėra kūrinio virtimas daiktu, uždaru počia objektyvine savo sąranga. Šekdami R. Guardiniu, esame saiki, kad interpretuoti reikia aiškintis kūrinį savo būdu, aiškintis sau ir savaip. Interpretavimo palyginimas su tyrimu patvirtina šią mintį visu plotu. Tirdami kokį nors daiktą, mes jį atverame visiems; kiekvienas gali pažinti tyrimo atskleistus daikto sandus bei jų veikimą. Tyrimu prabyta daiktas ir visus, kadangi jis kalba pačiu saviu. Tuo tarpu interpretuodami, teikiame kūrinio atvirumui savą vidurkį — mūsų pažiūrą, mūsų minties, mūsų jausmo ar net ir nuotaikos lytį. Užtat šis mūsų vidurkis užskleidžia kūrinį irgi tik mums patiems. Mūsų pagava paverčia kūrinį neaprežtą pavidalu mums, nes tai mūsų pagava. Objektivinėgi savo sąranga kūrinys nekinta dėl to, kad menkliausiai. Jis ir toliau buvuoja kaip įkūnyta laisvės regimybė, vadinasi, kaip galimybė neaprežtai interpretacijai aišti. Bet kol jis šitai buvuoja, jis buvuoja ne mums. Savą mes padarome jį, tik interpretuodami, vadinasi, atsigaubdami į mūsųjį dabartį tiek laiko, tiek būklės atžvilgiu. Tuomet kūrinys buvuoja mums, bet nebe atvirai. Kitiems jis lieka ir toliau atviras, taip kad šie kiti gali jį interpretuoti irgi savo būdu: sau ir savaip. Interpretacija neverčia nė vieno, kaip kad tyrimo išvados verčia kiekvieną. Kūrinys visados leidžiasi interpretuojamas vis kitaip ir tuo pačiu užskleidžiamas irgi vis kitaip. Kūrinys buvuoja priešgyniškai: jis yra ir atviras, ir uždaras kartu; atviras savyje kaip kūrejo išdava ir uždaras mums kaip interpretu išdava. Kadangi tačiau jau pats kūrinio stebėjimas ar apmąstymas, vadinamas jo pagava, yra interpretacija, tai istoriškai mes visados gyvename jau interpretuotame pasaulyje. Tai nėra gamtinio daikto pasaulis, kurį tiriamo. Tai kultūrinis kūrinio pasaulis, kurio atvirybė čia pat užskleidžiama savomis pagavomis, kad būtų 'namie', o ne 'sveturi', nes atvirybėje turėti 'namu' negalima: kūrinys sava atvirybė yra be namis. Užtat sava interpretacija mes jį ir užskleidžiame, kad padarytume jį sava 'gyvenvietė'. Kūrinio užskleidimas tik man ir sudaro tolimesnį būdingą interpretacijos bruožą.

Kūrinio užskleidimas tik man pagrindžia galop interpretacijų įvairybę bei kintamumą. Kūrinys buvuoja kaip galimybė interpretuoti jį neaprežtai ir lieka šia galimybė nepaliaujamai. Kiekviena interpretacija paverčia atvirą kūrinio galimybę uždaru tikrąja interpretuotą dvasioje, bet niekad nesunaikina jos kūrinio sąrangoje. Todėl kūrinys gali turėti ir iš tikro turi daugybę interpretacijų — pagal laiką, tautos, visuomenės, asmens pobūdį. Net mes patys galime iš pagrindų keisti syki mūsų interpretuoto kūrinio aiškinimą, teikdami jam kitoki vidurkį. Nė vieno kūrinio interpretacija nėra pastovi. E. Betti teisingai pastebi, kad interpretacija „niekad negali būti suvokiama kaip užbaigta ir galutinė, nes jokia interpretacija, net jei gi ji pradžioje atrodytų ir labai įtikinanti, nesudaro būti žmonijai primetama kaip neįkintama“³⁾. Užtat būtų klaida suprasti interpretaciją kaip kūrinio atbaigimą, tarsi kūrejas būtų jį tik apmąstęs, o interpretas jį užbaigęs, kad turėtume veiklą visą jo pilnatvę. Anaipol! Kūrinys pats savo prigimtimi negali būti užbaigtas, jei užbaigimą suprasime kaip jo atvirybės išsėmimą. Joks veiklas negali būti interpretuotas galutinai. Nes tai reikštų, kad kūrinys yra vienaprasmis ir kad interpretacija šią vieną jo prasmę atseka, nusako ir tuo kūrinį išaiškina verčiamojo pažinimo būdu. Tokiu atveju, žinoma, apie jokią interpretaciją kaita negalėtų būti nė kalbos, kaip jos negali būti apie tyrimu prieto pažinimo kaitą: kas tyrimo pažintą, lieka pažinta būtinu būdu visiems ir visados. Tuo tarpu kas interpretacijos pažintą, nėra nei

Studentų atnaujinų studijų dienos 1947 m. VIII, 16-24 d. prie Sternbergo ežero, Seeshaupt, Bavarijoje, Vokietijoje. Sėdi iš kairės: dr. Zenonas Ivinskis, dr. Jonas Grinius, Kazimiera Bradūnienė ir dr. Antanas Maceina; stovi iš kairės: žurnalistas Antanas Paulukonis (mirus 1960 m. Los Angeles), anuometinis „Aidų“ žurnalo leidėjas Jonas Sakevičius ir „Aidų“ redaktorius Kazys Bradūnas.

privaloma, nei pastovu. Kaip tik todėl interpretacija ir negali būti kūrinio užbaigimas. Kūrinio atvirybė užskleidžiama ne jį užbaigti, o tik jį aprežti tam tikru pavidalu interpretu dvasiai ir visiems tiems, kurie šią dvasią laiko sava.

Taip pat yra netikslu vadinti interpretaciją kūrinio veiksmo atgaleigą, kaip tai daro E. Betti, teigdamas, esą „interpretas privalo pereiti hermėtinio būdo kūrinį kelią priešiną linkme“, negu juo yra ejęs pats kūrejas⁴⁾. Net jei ir sutiktume, kad šitoks atbulinis kelias į kūrinio pradžią, atstautų tai, ką kūrejas yra norėjęs kūrinio pasakyti. Tuo tarpu jau minėjome ir čia dar sykį pabrėžiame, kad kūrinys yra daugiau, negu jo kūrejo noras: kūrinys sako daugiau, negu apreiškia kūrejo sąmonę; daugiau kaip tik savo atvirybę. Jeigu kūrinys būtų iš tikro tapatus kūrejo užmojui, tai jis būtų jau paties kūrejo užskleistas ir tuo pačiu virtęs techniniu padaru ar moksliniu veikalu, kuriu, kaip sakytų, neinterpretuojame. Tai, kas yra prieinama interpretacijai, visados yra ir turi būti atvira; o tai, kas yra atvira, niekada nėra tapatu tam, ko norėjo šios atvirybės kūrejas, kadangi kūrejo noras visados yra apreiškias, baigtinis ir todėl uždaras. Jo tapatybė kūrinį sunaikintų šiojo atvirybę. O jei kūrinys yra daugiau, negu kūrejo užmojis, tai eiga kūrybos keliu atgal nieko neprietu: čia slypi biografines interpretacijos nesėkmė. Užuot buvusi atgaleiga, interpretacija yra greičiau primyga, vadinasi, kūrinio veiksmo pratęsimas tuo, kad atvira kūrinio galimybė čia esti paverčiama uždaru jo tikrąja, padarandą kūrinį gyvą bei prieinamą man pačiam, mano tautai, mano laikui. Kūriniai gyvena gi ne muziejuje ir ne bibliotekoje, bet dvasinėje dabartyje. Interpretacija juos kaip tik ir pašaukia į šią dabartį, vadinasi, į gyvastingą gyvenimą: interpretas įstato kūrinį ir dabarties laiką ir erdvę, pratęsdamas ar atnaujindamas kūrinio buvimą istorijoje.

INTERPRETACIJOS TIESA

Šitoje vietoje kyla betgi abejonė: ar kūrinio užskleidimas mūsų interpretacija nėra savavališkas veiksmas? Ar interpretacija ir subjektyvumas nėra tapatus? Kur rasti interpretacijai ribą ir kur glūdi jos tiesa? Kokiu atveju ta ar kita interpretacija gali būti vadinama tikra? — Šiai abeijonei suprasti ir kartu jai pergalėti žvilgtelkime dar sykį į jau minėtą Raffaello madonos interpretaciją. Jokių atvejų ir kita prasme mes nesame verčiami sekti Kirejevskiu ir Raffaello madoną interpretuoti kaip seserį. Mes galime interpretuoti ją ir kaip motiną, ir kaip mergelę, ir kaip karalienę, ir dar kaip kitai. Tačiau ar tai reikiška, kad visos šios interpretacijos, stipriai skirdamos viena nuo kitos, būtų savavališkos? Stebėdami Raffaello madoną kiek atidžiau, turėsime pripažinti, kad joje esama kažko, kas įgalina interpretuoti artintis prie jos ir kaip prie sesers, ir kaip prie motinos, ir kaip prie mergelės, ir kaip prie karalienės, ir kaip prie šventosios... Kas yra tasai 'kažkas', nusakyti suvokomis neįmanoma. Vadinkime jį 'kūrinio atvirybė', teigdami, kad Raffaello madona yra atvira priimti visu minėtus žiūrovo santykius su jos vaizdinamąja išraiška. Nes, būdamas objektyviai atviras, kūrinys leidžiasi objektyviai interpretuojamas to, kol jo atvirybė įstengia šią interpretaciją priimti. O visko priimti ji neįstengia. Kūrinio atvirybė yra ne atvirybė savyje, vadinasi, atsaja atvirybė, bet objekto atvirybė; objekto, kuris sudaro kūrinio turinį arba temą. Raffaello atveju tai yra madonos atvirybė. Raffaello madonos paveikslai gali būti tiek įvairiai interpretuojami, kiek šiam įvairumui yra atvira pati madona kaip visų šių paveikslų bendrinė tema. Todėl visa, kas telpa į

kūrinio temos atvirybę, savaime gali būti ir interpretacijos vidurkis, šią atvirybę užskleidžias tam tikru aprežtu pavidalu. Kiekvienas toks pavidalas yra pateisinamas pačiu savo įtarpimu ir todėl nėra savavališkas.

Savalia prasideda tada, kai interpretu teikiama kūrinį vidurkis prasiplėkia su objekto arba temos atvirybė, būdamas ne šios atvirybės priimamas iš vidaus, o jį primetamas iš viršaus. Ka tai reikiška, gali mums paaiškinti vėl ta pati Raffaello madona. Raffaello madonos paveikslai vaizduoja moterį ypatingo būdingumo: jie nėra tų ar kitų moterų portretai, o vienos skirtingos moters būvio meninė išraiška, nors šiai išraiškai ir būtų tarnavusi ta ar kita istorinė moteris kaip modelis. Tačiau ne modelis čia yra paveiklo objektas arba tema, o anoji ypatinga moteris, kurią tikintieji vadina Dievo Motina, Mergelė, Nekaltąja, Užtarėja, dangun. Pamatą ir t.t. Ši ypatinga moteris yra atvira savo būdingumui, ir šis jos būdingumas nurodo, kokioms interpretacijoms ji yra atvira, vadinasi, kokios interpretacijos gali būti jos būdingumo priimančios bei pateisinamos. Aukščiau minėtos interpretacijos — madonos kaip sesers, motinos, mergelės, karalienės — telpa į šios ypatingos moters būvio atvirybę, todėl jas ir laikome ne grynai subjektyvomis bei savavališkomis, o objektyviai pagrįstomis, vadinasi, pateisinamomis pačia jų galimybe. Tarkime betgi, kad kas nors panūsta interpretuoti Raffaello madoną kaip amazonę. Moters vaizdas apskritai yra amazoniškumui atviras; interpretuoti moterį kaip amazonę galima. Tačiau vaizdas madonos kaip ypatingo būdingumo moters, išskiria amazonę absoliučiai. Amazonės būdingumas stovi šalia madonos būdingumo; tai dvi atvirybės, buvojančios skirtingose plotmėse, todėl negalimos suvesti vienybėn. Jeigu tad kam ateitų galvon Raffaello madoną interpretuoti amazonės prasme, tai toksai interpretas prasiplėktų su madonos atvirybė, ir jo interpretacija būtų iš tikro savavališka. O savavališka interpretacija iš viso nėra interpretacija, kadangi savo teikiamu vidurkiu ji kūrinio nepaliečia, vadinasi, nepataiko į objektą, kurį norėtų interpretuoti. Prasiplėkusi gi su objektu, interpretacija darosi tuščia ir galop virsta išmone. Be abejo, atskiras atvejis gali būti ginčijamas, ar kuri interpretacija kūrinio atvirybėje telpa ar netelpa; principu tačiau yra neabejotina, kad tik ta interpretacija yra pagrįsta, kuri savo teikiamu kūrinio vidurkiu neprasiplėkia su kūrinio objektu arba tema.

Tos ar kitos interpretacijos galimybė tilpti kūrinio temos atvirybėje ir sudaro objektyvinių jos pagrindą bei apsaugą nuo savavališkos. Vis dėlto vieno šio pateisinimo dar nepakanka, kad interpretacija pralaužtų interpretu dvasiją ir virstų istoriniu sandu. Be abejo, jokia interpretacija, kaip sakėme, nėra patvari: interpretacija nebuvoja istorijoje taip, kaip joje buvuoja tyrimu laimėtos pažintys. Antra vertus, ne viena interpretacija pereina į viešąją nuomonę, kurį laiką ją apvaldydama ir kitas interpretacijas nuslėgdama ar net paneigdama. Sakysime: M. K. Čiurlionio paveikslų kaip lietuviškumo išraiškos interpretacija mūsų dienomis yra aiškiai nustūmusi užnugarin tų pačių paveikslų kaip žmogiskumo išraiškos interpretaciją (plg. V. Ivanov), nors Čiurlionis bendrai žmogiskumui yra nemažiau atviras kaip ir skirtingai lietuviškumui. Ir taip yra su visomis kūrinio interpretacijomis, vis tiek ar jos būtų estetiškos, ar filosofinės. Visos vyraujančios interpretacijos laiko eigoje kinta, čia išniramos, čia vėl dingdamos. Kodėl? Atsakyti į tai gana lengva: todėl, kad jos įtikina arba neįtikina. Įtikinamumas yra kiekvienos interpretacijos vyryvimo laidas. Tai savaime aišku. Jau sunkiau yra įžvelgti, kuo interpretacija įtikina. Kame glūdi interpretacijos įtikinamumo pagrindas? Pati galimybė interpretacijai tilpti kūrinio atvirybėje dar anaipol ne

laiduoja, kad ji bus ir priimta. Kirejevskio madonos kaip sesers interpretacija gražiai telpa madonos kaip objekto atvirybėje, ir vis dėlto Raffaello madona kaip sesuo nėra perėjusi į meno interpretacijų istorinį lobyną. Ji yra galima, pateisinama, prasminga ir vis dėlto ji buvo tik kaip idomus bandymas, neperžengęs asmeninių interpretuotų pastangų. Tai rodo, kad interpretacijos įtikinamumui reikia kažko daugiau, negu tik galimybės tilpti interpretuojamojo objekto atvirume. Kas tad yra šis 'daugiau'? Kas padaro, kad ta ar kita interpretacija — bent kurį laiką — atrodo esanti įtikinanti ir todėl esti mūsų priimama?

Tyrimo išvadų įtikinamumas yra pagrįstas irodymais. Kiek irodymai yra tikri, tiek ir jais paremta išvada yra tikra. Be abejo, irodymai įvairuoja pagal mokslo pobūdį: matematikos ar fizikos irodymai yra kitokie, negu filologijos ar archeologijos. Tačiau kiekvienas mokslas yra irodymų reikalingas, ir kiekviename moksle jie vaidina lemiamąjį vaidmenį šio mokslo tiesos reikalui. Nes mokslo tiesa yra sprendimo atitiktis daiktui. Daiktas apsprendžia mokslinę ištarą paskutiniuoju savo žodžiu. Irodymai ir yra šisai daikto žodis. Jie daiktą prabildo: šitai yra todėl, kad taip sako pats daiktas, tyrimo prakalbinamas irodymų lytimi. Tyrimas pats savo esme yra irodymais mąstymas.

Visai priešingai yra mąstymo elgsena, interpretuojant kūrinį. Nors Raffaello madonos kaip sesers interpretacija ir yra galima bei pateisinama, tačiau jai pagrįsti Kirejevskis neteikia jokių irodymų. Ar tai metodinis trūkumas? Anaipol! Nes interpretacijoje irodymų iš viso būti negali. Interpretacijoje kalba juk ne interpretuojamasis daiktas, — būdamas atviras, jis iš viso prabilti negali, — bet interpretuotysis asmuo, teikdamas kūrinio atvirumui savą vidurkį. Tiesa, šis vidurkis privalo išlikti objekto atvirume: tai sąlyga būti jam pateisinamam. Vis dėlto šis vidurkis nėra imamas iš objekto sąrangos, kaip mokslinio tyrimo atvejis, o iš paties interpretu dvasios. Sava sąranga kūrinys yra pajėgus tokį vidurkį priimti, tačiau pats savyje jis jo neturi. Nes jeigu tokį vidurkį kūrinys turėtų, tai jis turėtų jį tik vieną, ir mes galėtume jį rasti bei savo ištaromis nusakyti, vadinasi, galėtume kūrinį tirti lygiai ta pačia prasme, kokia tiriamo ir daiktas. Bet tuomet jis ir būtų ne kūrinys, o daiktas. Kūrinio atvirybė yra sąranginė jo paruoša priimti jam interpretu teikiamą vidurkį. Bet pats vidurkis ir jo teikimas yra interpretu asmens dalykai, kilę iš jo dvasios, todėl pžymėti šios dvasios bruožais. Kaip tad interpretas galėtų įrodyti, kodėl jis kūrinį teikia šį, o ne kurį kitą vidurkį? Kokiu būdu Kirejevskis galėtų įrodyti, kad tik broliškas meilumas, kaip jis teigia, yra prieiga įsivirti Raffaello madoną? Galimybė interpretaciją įrodyti sunaikintų asmeninį ir praeinantį jos pobūdį, paversdama ją verčiamuoju pažinimu ir tuo būdu sužlugdytų pačią interpretaciją kaip gnoseologinį matmenį, nes 'įrodyta interpretacija' yra prieštaravimas. Jeigu interpretacija kaip pažinimo yra iš viso galima ir tikrovinė, tai tik todėl, kad ji vyksta anapus irodymo mąstymo. Interpretavimas yra mąstymas, esmiškai laisvas nuo irodymų, vadinasi, laisvai kyla ir laisvai priimamas.

Is kur tad semiasi galios interpretacijos įtikinamumas? Kodėl mes ją priimame kaip tikrą, vadinasi, kaip tiesą? Kas laiduoja šią tiesą? — Jau sakėme, kad vidurkio teikimas kūrinio atvirybėje visą kūrinį nukreipia šio vidurkio linkui ir visus jo sandus bei dalis sutelkia aplinkui šį vidurkį. Tuo būdu kūrinys virsta aprežtu pavidalu. Ir štai, šiame pavidale kaip tik ir glūdi interpretacijos tiesa. Juo kūrinio interpretacija yra pajėgesnė padaryti kūrinį sandarų, jui pati yra teisingesnė ir patikimesnė. Kitaip sakant, juo gliau kūrinį suteiktas vidurkis patraukia savyje jo sandus bei dalis, juo aiškiau mes šiuos sandus bei dalis ario

vidurkio šviesoje suvokiame, juo pats šis vidurkis yra tikresnis. Interpretacijos tiesa yra ne kas kita, kaip kūrinio suteiktą vidurkį išvystymas kūrinio visuomenėje ir atskirose jo dalyse. Jei šis vidurkis perskverbia visą kūrinį ligi pat jo dalių tiek, jog šios dalys atrodo esančios kiekviena savo vietoje, tuomet interpretacija darosi įtikima ir priimtina. Interpretacija įtikina ne irodymais, kurie būtų šalia jos, bet saviu pačia kaip šviesintis kūrinys ligi atskirų jo dalių aiškumo ryšium su visuma. Interpretacijos tiesa yra jos įvykdyta kūrinio sanglauda (coherentia).

Nuošėkliai tad kiekviena interpretacija rūpestingai stengiasi parodyti, kiek ir kaip jos teikiamas vidurkis išplinta kūrinio dalyse, kiek ir kaip jis šias dalis perskverbia ir kiek ankštai jis suveda jas vienybėn, sukurdamas griežtai aprežtą pavidalą. Kaip ryškų ir, mūsų pažiūra, sėkmingą tokių pastangų pavyzdį galėtume paminėti: meno sričiai — gotinės katedros interpretaciją H. Sedlmayrio veikale Katedros kilmė (1930), filosofijos sričiai — naujųjų amžių filosofijos interpretaciją H. Rombach'o knygoje Substancija, sistema, struktūra (1965-1966). Abiem atvejais aiškiai regėti, kaip interpretai savų objektų arba temų atvirybėn deda tam tikrą vidurkį ir paskiau atseka šio vidurkio sklaidimą atskirose anų objekto dalyse bei jo veiksmuose. H. Sedlmayris teikia gotinės katedros atvirybę dangiškosios Jeruzalės idėją, ir, sklaidydamas katedros sandus, — statybines jos sąrangas, jos sietytus (coronae arba lustra), jos langus su vitražais, jos statulas, jos altorių, net jos pabaiss, — randą aną idėją visur įvykdytą tiesiog pojuiniu būdu: "Dangiškąją katedros prasmę sugauname pirmoje eilėje ne protu, bet į tiesiog regime, girdime, užuodžiame ir ragaujame; net ir vaikas galėtų ją pajusti" (H. Rombachas sklaido naujųjų amžių filosofiją kaip perėjimą nuo substancijos ontologijos į funkcijos ontologiją: šis perėjimas yra jo vidurkis, dedamas į naujosios filosofijos atvirybę ir randamas visuose šios filosofijos išsivystymo tarpsniuose bei atstovuose, pradedant jau vėlybųjų viduramžių nominalizmu (neįgimamasis tarpsnis). Funkcijos vaidmuo vis labiau ryškėja, užimdamas substancijos vaidmenį vieta ir saviu apsprendamas tolimesnė filosofavimo eiga ir visą būsimąjį jo pobūdį: "Sistemų metas yra praėjęs... Yra atėjęs struktūros laikas. Struktūra yra ne tik mąstymo objektas; ji yra mąstymo lytis, ji yra pats mąstymas... Struktūra yra visados struktūros istorija arba savęs paties kėlimas aiškėn" (H. Rombachas), kas ir padaro, kad filosofija apmąsto nebe būsną, o tapsmą, nebe ko nors išsivystymą, o vyksmą savyje. Abejose — tiek Sedlmayrio, tiek Rombach'o — pastangose jauسته jausti, kad šiu interpretacijų tiesa yra jų vidurkio išvystymas atskirose interpretuojamų objektų (gotinės katedros ir naujųjų amžių filosofijos) dalyse: kiek šios interpretacijos pajėgia perskverbi teikiamu vidurkiu katedros sąrangą ir filosofijos lytis bei idėjas, tiek jos yra įtikinančios. Užtat atskirų interpretuojamojo objekto dalių nušvietimas interpretu teikiamu vidurkiu yra kiekvienos interpretacijos pagrindinis uždavinys. Šisai nušvietimas ir stvoja irodymų vietoj. Tai ir yra interpretacijos kelias į tiesą. O kūrinio dalių sanglauda vienybėn aprežtu bei ryškiu pavidalu yra pati interpretacijos tiesa.

1) I. V. Kirejevskij, "Pomoje sobranie sočinenij", Moskva 1910, t. II, p. 219.

2) Hans Sedlmayr, "Ueber das Interpretieren von Werken der bildenden Kunst", p. 352.

3) Emilio Betti, "Die Hermeneutik als allgemeine Methode der Geisteswissenschaften", p. 28.

4) Ten pat, p. 13; plg. p. 19.

5) Hans Sedlmayr, "Die Entstehung der Kathedrale", Zurich 1930, p. 195, 98-106, 304-327.

6) Heinrich Rombach, "Substanz, System, Struktur", t. II, p. 503.

EKSKURSIJOS Į LIETUVĄ 1978 METAIS ! !

AMERICAN TRAVEL SERVICE BUREAU

Įsteigta 1960 m.

9727 So. Western Ave., Chicago, Illinois 60643

Tel. — (312) 238-9787

6 VIENOS SAVAITES KELIONĖS:

- # 1 — gegužės mėn. 1 d.; # 2 — gegužės mėn. 8 d.
- # 3 — gegužės mėn. 14 d.; # 15 — rugsėjo mėn. 25 d.
- # 16 — spalio mėn. 9 d.; # 17 — spalio mėn. 16 d.

DVIEJŲ SAVAITIŲ KELIONĖS:

- # 4 — birželio mėn. 12 d. (Vokietija);
- # 5 — birželio mėn. 18 d. (Roma);
- # 6 — birželio mėn. 26 d. (Leningradas);
- # 7 — liepos mėn. 2 d. (Roma);
- # 8 — liepos mėn. 10 d. (Sveicarija);
- # 9 — liepos mėn. 17 d. (Paryžius);
- # 10 — liepos mėn. 24 d. (Ryga-Leningradas);
- # 11 — liepos mėn. 31 d. (Leningradas);
- # 12 — rugpjūčio mėn. 7 d. (Sveicarija);
- # 13 — rugpjūčio mėn. 14 d. (Paryžius);
- # 14 — rugsėjo mėn. 4 d. (Ryga-Leningradas);
- # 15 — gruodžio mėn. 20 d. (Katalėnė).

Dėl kainų ir platesnių informacijų kreiptis į American Travel Service Bureau!

Visos ekskursijos apima Kaimą ir Trakus. Visos skrenda su palydovu.

Taip pat parduodame pigesnius skrydžius (Carnegie) į Londoną, Frankfurtą, Zūrichą, Varšuvą, Havajus, Las Vegas ir kt.

Pagrėbstai iš Anglijos

"The Oxford University Press" sukaktis

Mes džiaugiamės, kad vis dėlto jau daugiau kaip 400 metų suėjo nuo pirmosios lietuviškos knygos pasirodymo. Ką gi, yra kuo džiaugtis.

O britai jau pradeda po truputį minėti savo leidyklą "The Oxford University Press", kuriai šiais metais suka 500 metų. Šiuo atveiliu mums sunku būtų net ir mėginti lyginti. Kad nors turėtume 100, nors tegu ir 50 metų išvėrusią knygų leidyklą!

Pradžioje buvo leidžiamos tik religinės knygos. Leidykla iš karaliaus Karolio I (1600-1649) gavo teisę spausdinti ir kitokias knygas, ne tik religines.

Tačiau ta tarptautinė didžiulė leidykla, kuri šiandien net dvidešimtyje kraštų turi savo skyrius, turėjo ir sunkių metų. Štai 1755 m. paaiškėjo, kad jos piniginių reikalų tvarkę Oxfordo universiteto vicekancleris dr. W. Delaune išleikė 2.000 svarų — visas pajamas, kurios buvo gautos už dvi pirmąsias Clerendono "Didžiojo sukilimo istorijos" laidas. Anais laikais tai turėjo būti didelė suma. Universitetas prispyrė Delaune, kad jis grąžintų pinigų, net paspyrė jį profesorium, kad tik daugiau uždirbtų, bet po to per 40 metų tepasisekė išleisti vos 14 naujų knygų. Net ir tos išleidžiamosios gulėdavo sandėliuose. Štai, sako, net ir XIX a. antroje pusėje išleisti "Moralia" buvo frašyta kataloget, bet per 50 metų niekas nenupirko jos nė vieno egzemplioriaus. Wilkinso "Koptiško evangelij" 1716 m. buvo atspausdinta 500 egz., o pakutinis egzempliorius buvo parduotas tik 1907 m.

Tikras komercinis atgimimas prasidėjo 1881 m., kai buvo išleistas peržiūrėtas "Naujojo Testamento" vertimas. Per vieną dieną buvo išparduota milijonas egzempliorių. Žmonės taip grūdosi pirkti, kad reikėjo šaukti policijos minioms tvarkyti. To milijono neužteko — buvo spausdinamos papildomos laidos. Rūpestį sudarė ir įrašimas. Pagal ano laiko įprotį "Naujojo Testamento" buvo leidžiamas apyvartojamais viršeliais, ir kasmet tada buvo tam reikalui išplaukama šimtas tūkstančių ozkų (šis vienos ozkos kailio išdavė 10 viršelių).

Ta knyga pasuko "The Oxford University Press" lemties ratą laimės link. Visokie jos išleidžiamieji žodynai, įvairios parankinės knygos duoda leidyklai didžiulius pelnus.

"Studio International" liūdnas likimas

Kai 1893 m. pasirodė Londone pradėtasis leisti meno žurnalas "Studio International", kritikai pripažino, kad tai yra pats geriausias pasaulyje meno reikalams skirtas periodinis leidinys. Derindamasis prie pasaulinių meno tendencijų, prieš keliolika metų jis net iš pagrindų pakeitė savo liniją — pradėjo beveik išimtinai domėtis ir propaguoti modernųjį meną.

Dabar paaiškėjo, kad žurnalas iki kailio paskendęs skolose. Londonas buvo susirinkę skolininkai ir iš pradžių direktoriai jiems tvirtino, kad skolos nėra milžiniškos, tačiau revizoriai priskaičiavo iki 250.000 svarų. Ji leidyklos architektas M. Spens pats jau yra sukūręs žurnalą savo pinigų apie 90.000 svarų, kurių jis neabejotai įsiskolijo. Ir žurnalas nebeina nuo 1977 m.

Fotario metais Vokietijoje. Iš kairės į dešinę: kun. dr. Andrius Baltinis (mirus 1976 m. Chicagoje), dr. Antanas Macina, Juozas Pažemecas-Pažemėnas, dr. Zenonas Ivinskis (1908-1971) ir dr. Jonas Grinius.

balandžio mėn. Kiti skolininkai kabinasi tik už vilties, kad gal kas nors pirs žurnalo vardą. I pirkėjus esą du kandidatai, vienas jų — menui skirto leidinio "Arts Review" leidėjas.

"Encounter" — kandidatas į mirtininkus

Jau beveik 25 metai, kai Londone eina mėnesinis gana sunkaus svorio žurnalas "Encounter" (jei jis pajęs ištempti iki šios, tai spalio mėn. numeris bus skirtas sidabriniam jubilėjui atšvęsti). Dar jis, sako, turi 20.000 ištikimų skaitytojų, bet jų prenumeratos mokesčio toli gražu neužtenka leidimo išlaidoms padengti, todėl ir tas didelis klausukas, ar bus ištempta. O bus, jei susiras koks nors kapitalo turis ir tokiems dalykams jo neigiamai žmogus ar institucija.

Leidėjų iš pradžių pasirašinėję Kongresus už kultūros laisvę, už to vardo buvo amerikiečių pinigai. Tada amerikiečiai nesigalėjo pinigų — milijonai buvo skiriami žurnalams, simfoniniams koncertams ir kitokiems tokiems ir panašioms projektams vykdyti. Kur tai galima, amerikiečiai norėjo antikomunistinės linijos, bet vis tiek jie nei kontroliavo, nei cenzūravo — daryk sau, kaip išmanai. Deja, 1967 m. paaiškėjo, kad "Encounter" tuos amerikiečių dolerius gauna per CIA ir du žurnalo redaktoriai — Frank Kermode ir Stephen Spender — tuoju pakėlė triukšmą ir pasitraukė. Užtrūko ir CIA ligi tol buvusi docni karvutė — reikėjo įsiskoliti kitų šaltinių, kurie ligi šiol taip pat buvo išmesti.

Žurnalo redaguoti ir jo reikalai rūpinti po ano triukšmo liko vienas Melvin Lasky. Jis tose pareigose išbuvo 20 metų. Ir žurnalo politika buvo gal daugiau jo paties politika. Jis sakosi nesiekęs jokių atolydžių, ir jo požiūris buvęs teisingas. Prieš penktą metų, sako, puolėme tuos vakariečius, kurie, pasidairę Kinijoje, džiaugėsi laiminga tenykte visuomene. O dabar pati Kinijos valdžia tvirtina, kad tada gangsteriai valdė. Po 1956 m. visi žino, kaip jaučiasi vengrai, po 1968 m. — kaip jaučiasi čekai. Solženicinas pristatė rusų padėti. Šešiasdešimtaisiais žurnalas beveik vienintelis sakė prieš universitetinio jaunimo neprotingą karinę gamą.

Visuotinis pamišimas žinojimo vardu

Britų televizija jau kelinti metai su pertraukomis rodo tokią programą, kuri pavadinta "Mastermind". Joje per pusę valandos apklausiameji vis keturi kandidatai, kurie nori pasiekti mas-termind titulą. Daugiausia tasų gavusių dalyvauja pusfinalinėse paskui finalinėse varžybose, ir pats geriausias pagaliau gauna

Kultūrinė kronika

Chicagos lietuvių istorija angliškai

Amerikos Lietuvių Biblioteka, Inc. (Lithuanian Library Press, Inc.) šiomis dienomis Chicagoje išleido šio miesto lietuvių istoriją angliškai. Kai visoje Amerikoje dabar jaučiamas stiprus domėjimasis etniniais klotais, tai ir šios knygos pasirodymas kaip tik laiku. Knygos teksto autorius yra istorikas Dovydas Fainhausas. Leidinys pavadintas "Lithuanians in multi-ethnic Chicago". Liečiamas laikotarpis yra nuo pirmųjų lietuvių atsiradimo Chicagoje iki II pasaulinio karo. Tai visa vadinama mūsų senoji išeivija. Leidinys puošnus apipavidalinimo, iliustruotas senomis, labai vertingomis ir niekur nematytomis nuotraukomis, didelio formato. Tai tiesiog paminklas senajai, lietuviškai Chicago. Leidinio tiražas 1500 egz., kaina 20 dol. Užsakyti galima leidyklos adresu: Lithuanian Library Press, Inc., 5620 South Claremont Ave., Chicago, Ill 60636.

Šios knygos sutiktuves Chicagoje įvyks sausio 29 d. (rytoj) 3 val. popiet Jaunimo centro kampinėje. Visi kviečiami, įėjimas laisvas.

Nauja Juozo Grušo istorinė drama

Pastaraisiais metais išeivijoje stipriai įsisiūbavo istorinių romanų varda ir dovana. O varžybos kandidatams turi pasirinkti kokią nors specialią sritį, iš kurios klausinėjamieji 2 minutes, ir paskui dar kitas 2 minutes atsakinėja šiaip į įvairių sričių klausimus.

Ta programa taip užkrėtė britus, kad juos apėmė tikra mas-termind epidemija. Kaip ta liga paplitusi, štai keli pavyzdžiai. Liverpolio miesto Merseyside rajone yra apie 200 šio žaidimo mėgėjų būreliai, apsiungusių 16-oje lygų. Tokios lygos yra šiaurinėje ir pietinėje Valijoje. York-shiro lyga turi 26 būrelius. Londono lygos yra susikūrusios atskiruose miesto rajonuose.

Varžybos vykdomos paprastai baruose ir klubuose. Tačiau nei varžovai, nei varžybų vedėjai nėra labiausiai išsilavinę žmonės, tai prisakoma apšėiai nesamonių.

Tačiau tų būrelių ir lygų veikla nemaža jau padariusi jų dalyvių žinojimo lygį pakelti. Dabar, sako, daugumas tokiose varžybose dalyvaujančių jau žino vardus visų Europos valstybių sostinių, Amerikos valstybių sostinių, Britanijos karalių ir karalienių. Kai kurie vadovai įsigijo "Encyclopaedia Britannica", nuolat varto visokius almanachus, žodynus, seka laikraščius ir televiziją. Pamišimas, pasirodo, škart išeina į gera.

B. Kazimieraitis

Muzikinė premija Feliksui Bajorui

1977 metų "Kultūros Barų" žurnalo muzikinė premija Vilniuje paskirta jaunesniosios kartos kompozitoriui Feliksui Bajorui, kurio kūryboje, anot "Kultūros Barų" žurnalo, "ypač svarbią struktūrinę ir idėinę prasmę turi lietuvių liaudies muzikos elementai". Tai gana modernaus, bet kartu ir liaudinio muzikinio braižo kompozitorius, sakykime, lapinskių tradicijų ir atradimų tęsėjas. Šiandieninėje Lietuvoje. Aplamai, dauguma jaunosios kartos tenkščių kompozitorių tebeina Dariaus Lapinsko pradėtu ir tiesiamu keliu, kiekvienas, žinoma, įdomiai ir kūrybingai atskleidždamas ir savąjį individualybę.

Liudo Dovydeno laiškas

Gerbiamas Redaktoriau,

Praejusių metų pabaigoje ir šių metų pradžioje "Naujienu" dienraštyje atspausdinta mano atsiminimų "Pusbalsiai kalbant". Nei "Naujienu" redaktorių, lygiai ir administracija neatsiklausė manęs, taip pat ir "Pradalgės" almanacho redaktoriaus Kazimiero Barėno. "Pusbalsiai kalbant" buvo "Trečiosios Pradalgės" 1966 metų tome. "Naujienu" redakcija nepažymėjo datos, "Pradalgė" numerio, bet ir tai nepriminčiau, jeigu ne begalės korektūrų, riktų, praleidimų, — visiškas nepaisymas bet kokio tikslumo, nekaltant apie šioji tokį dėmesį autoriui. Visa tai "Pusbalsiai kalbant" paverė riktų, korektūrų daugybe absurdų, nesamonių jovalyne.

Atsiminimuose minimi sunkių laikų man brangūs žmonės, kurie negali atsiliepti į "Naujienu" savavaliavimą, niekinantį ir įvykius ir žmones.

Jūs gerbiat,

Liudas Dovydenas

MARQUETTE PHOTO SUPPLY

REIKMENYS FOTOGRAFAMS IR MEGEJAMS

Daug sutapysite, pirkdami šią jų reikmenis. Pasinaudokite patogiu planu atidedant pasirinktus reikmenis ypatingai progai. Pirmą užbaigtą foto nuotraukų aptarnavimas. Atidaryta pirmą ir ketvirtą vakarais iki 9 val.

3314 West 63rd Street
Tel. — PROSPECT 6-8998

Detalės iš P.E.N. klubų kongreso

(Atkelta iš 2 psl.).

nubaudimą ir prašoma sustabdyti jo persekiojimą.

Dikusiasios apie Sovietų Sąjungos priėmimą į P.E.N. klubą bus tęsiamos ateinančiame jo kongrese, kuris įvyks šių metų gegužės mėnesį Stockholme, Švedijoje.

Atsivėlgiant į principingą daugumos P.E.N. klubo narių laikyseną išraiškos laisvės atžvilgiu, neatrodo, kad ir Stockholme šiuo klausimu būtų prieita kompromisinio susitarimo.

Steb.

WHY RETIRE OUT OF THE CITY?

GRACIOUS LIVING, INCLUDING THREE MEALS ALL YOU CAN EAT FOR AS LOW AS \$11.00 PER DAY. SAFE QUIET COMMUNITY NEAR PARKS, SHOPPING AND CHURCHES. PARKING AVAILABLE, PUBLIC TRANSPORTATION NEAR BY INCLUDING ROCK ISLAND LINE.

HOUSE OF BEVERLY RETIREMENT CENTER
10347 S. Longwood, Chicago Ill. 238-4454

A. TVERAS

LAIKRODŽIAI IR BRANGINYBES

Pardavimas ir Taisymas

2646 W. 69th Street — Tel. RE 7-1941

EKSKURSIJOS Į LIETUVĄ

Pirmoji grupė šiais metais išvyksta

KOVO 23 D.

iš Bostono ir New Yorko kaina tik \$741.00

įskaitant maistą, ekskursijas į Kauną ir Trakus

Užsiregistruoti galima iki vasario mėn. 9 d.

SEKANČIOS VIENSAVAITINĖS — Maskva / Vilnius / Leningradas

balandžio 25

balandžio 29

gegužės 4

gegužės 8

gegužės 12

gegužės 16

birželio 11

liepos 2

gruodžio 22

Visos grupės skris su nuolatinių lėktuvų skridimais — NE CHARTERS,

aplankys Kauną ir Trakus, bus lydimos vadovų.

Prie grupių galima jungtis iš VISŲ KITŲ MIESTŲ su papildomu mokėsiu.

PIGLIAUSIOS GRUPINĖS KAINOS, galiojančios išvykimo laiku, bus paskelbtos vėliau.

Dėl smulkesnių žinių ir registracijos kreipkitės į:

TRANS-ATLANTIC TRAVEL SERVICE

393 West Broadway, P.O. Box 116

South Boston, Ma. 02127, Tel. (617) 268-8764

Ištaigai vadovauja: Aldona Adomoniūtė ir Alina Rudzianaitė

Prices are based on double occupancy and are subject to changes and/or Government approval.

AUTOMOBILIŲ TAISYMAS

Padangos. Priekinių ratų reguliavimas ir balansavimas. Stabdžiai. Duslintuvai. Išmetamieji vamzdžiai ir kiti patalymai. FIRESTONE TIRES. Wheel alignment and balancing. Brakes. Shock absorbers. Mufflers and pipes. Tune-Up. Lubrication. Change of oil and Filters.

COUNTRY AUTO AND TIRE SERVICE

2423 West 59th Street — Tel. GR 6-7777

Veikia nuo 7:00 val. ryto iki 8:00 val. vakaro.

Seštadieniais nuo 7:00 val. ryto iki 4 val. popiet.

Šventadieniais uždaryta — Sav. MIKAS ČESAS

AR JAU TURITE ĮSIGIJĘ ŠIAS PLOKŠTELES?

VAIDILŲ KANKLĖS

Lietuvių Tautinio Mėno Ansamblio "Čiurlionis"

GROJAME JUMS

Igroja L.S.T. Korpi Neo-Lithuania orkestras, vadovaujamas Algirdo Modestavičiaus. Įdavinio Arūnas Gasparaitis.

SU SOKIU IR DAINA

Igroja L.S.T. Korpi Neo-Lithuania orkestras.

KALNUOS DAINUOJA

Kvintetas "BALTIJA" ir L.S.T. Korpi Neo-Lithuania orkestras.

KOKIAIS KELIAIS AŠ KELIAUSIU

Įdavinio "BALTIJA" vyrų kvintetas.

Kiekviena plokštelė kainuoja \$8.00

Užsakymus siųsti: DRAUGAS, 4545 W. 63rd St., Chicago, Ill. 60629. Užsakant pridėti 50 centų už kiekvieną plokštelę persiuntimui. Illinois gyventojai taipgi moka 5 % mokesčių.

Užsakymams į Kanadą reikia pridėti po \$1.75 pašto išlaidoms.

WAGNER and SONS

TYPEWRITERS,

ADDING MACHINES

AND CHECKWRITERS,

Nuomojai, Parduoda, Taiso

Virš 50 metų patikimas jums patarnavimas.

Phone — 581-4111

5610 S. Pulaski Rd., Chicago

REDAGUOJA ST. SEMENIENĖ, 6507 TROY ST., CHICAGO, ILL., 60629. TELEF. 923-5063

JUBILIEJINIAI METAI LIETUVIŲ MOTERŲ KLUBŲ FEDERACIJAI

ONA ROZNIKIENĖ

LMKF — tai milijoninės tarptautinės moterų organizacijos General Federation of Women's Clubs narys. Šis moterų sąjūdis apima viso laisvojo pasaulio moterų organizacijas ir turi apie 100 klubų su vienuolika milijonų narių. Neminint šio sąjūdžio tikslų, nei mūsų moterų pradininių uolių pastangų patekti į GFWC narių eiles, pirmiausia tenka atsisiegti ir mūsų pačių praeitį, į Lietuvos moterų klubų federacijos pradžią, priežastis ir jos atsiradimo aplinkybes.

Po II-ojo pasaulio karo, netekę tėvynės ir savo namų, kaip karo aukos, buvome priversti atsistūrėti svetimame krašte ir išgyventi sunkias dienas. Visko netekę, neįprastose aplinkybėse turėjome pradėti naują gyvenimą. Tremtinių stovyklose Vokietijoje ir kitur dėl nepakankamo maisto ir skurdžios pastogės teko patirti daug vargo ir nepatogumų, ypač šeimoms su mažais vaikais ir pagyvenusiais ligoniniais. Tai ir buvo pirmoji priežastis, privertusi moteris susirūpinti ir nelaimingiems padėti.

Pabaltijo moterų tarybos įsteigimas

Vokietijoje iš įvairių stovyklų suvažiavo 1947 m. kovo 8 d. Esslingena esčių, latvių ir lietuvių atstovės gyvybiniam reikalams svarstyti ir ieškoti būdų tremtinių būklei pagerinti, taip pat pasitarti dėl likimo už geležinės uždangos pasilikusių tautiečių. Tada buvo įsteigta Pabaltijo moterų taryba, kurios pirmininke išrinkta dr. Marija Žilinskienė. Pradėjo kurtis atitinkamų tautybių skyriai. Ju pastangų rezultatai teigiamai atsiliepė į to meto tremtinių padėtį. Mūsų moterys reikėsi ir kitose srityse.

Pagyvenusius emigracijai, lietuvių moterų pradėtas darbas tremtyje persikėlė į JAV-es ir susikonsolidavo New Yorke, N.Y. Čia su kitomis atvykusiomis iš Pabaltijo moterų tarybos organizatorių adv. Birutė Novickienė buvo visų pradėtų tremtyje darbų tęsėja ir naujų judintoja. Veikla išsiplėtė, ir skyriai persiorganizavo į klubus, kurie sudarė vieną bendrą organizaciją — LIETUVIŲ MOTERŲ KLUBŲ FEDERACIJĄ. Pirmoji jos pirmininkė buvo Ligija Bieliukienė (mirė 1967 m.). Ji daug pasidarbavo ne tik lietuviškoj veikloj, bet plačiai reikėsi ir tarptautinėse organizacijose. L. Bieliukienė praskynė kelią į GENERAL FEDERATION OF WOMEN'S CLUBS ir buvo pirmoji lietuvių moteris delegatė federacijos suvažiavimuose (konvencijose). L. Bieliukienė pasitraukus iš gyvyje tarp, LMKF centro valdybos pirm. pareigas perėmė Vincė Jonuškaitė-Leskaitienė. Jai teko visi darbai ir išpareigojimai, kuriuos metų metais sėkmingai vykdė. Dar neprikli. Lietuvoj, būdama žinoma operos solistė ir kuri laiką užsieniu reikalų ministerio D. Zauniaus žmona, turėjo progą susitikti su įvairių valstybių politikais ir jų tarpe propaguoti Lietuvą. Išvijoje aktyviai reikėsi ne tik liet. veikloj, bet ir tarpt. suvažiavimuose kėlė balsą, supažindindama kitataučius su pavergtą Lietuvą ir mūsų pastangomis atgauti laisvę ir nepriklausomybę. Pvz. Jungtinėse Tautose sovietų atstovei, kalbėjusiai visų pavergtos Lietuvos moterų vardu, V. Leskaitienė drąsiai užprotstavė. Šis įvykis buvo ir spaudoje paminėtas.

Irenos Banaitienės vadovavimas V. Jonuškaitė-Leskaitienėi iš

New Yorke išvykus į Kaliforniją, LMKF pirm. pareigos teko Irenai Banaitienei, kuri buvo pirmininke išrinkta 1972 m., kai New Yorke buvo švenčiama Liet. moterų klubų federacijos 25-rių metų veiklos sukaktis. Ji nuo tada iki šiol gražiai ir rūpestingai vadovauja federacijai.

Šios didelės organizacijos veiklos apimtį plati. Joje gali reikėti visos lietuvių moterų, kurios pritaria nuostatuose įrašytiems tikslams: dirbti dėl Lietuvos gerovės ir laisvės, palaikyti glaudžius ryšius su kitomis lietuvių moterų organizacijomis ir kitų tautų tolygiomis grupėmis. LMKF atidžiai seka politinius įvykius, liečiančius Lietuvos bylą, rašo laiškus Amerikos politikams ir valdžios pareigūnams. Kasmet mūsų atstovės dalyvauja tarpt. moterų konvencijose ir kitų tautų atstovės supažindina su pavergtos Lietuvos dabartine padėtimi.

Is Liet. Moterų klubų centro valdybos bei atskirų klubų pastangų matyti, kad visur, kur jėgos ir sąlygos leidžia, laikomasi nuostatuose įrašytų gairių ir užsibrėžtų uždavinių bei reikalavimų.

Centro valdyba 1968 m. išleido anglų kalba knygą THE LITHUANIAN WOMAN.

JAV-se pirmas klubas įkurtas 1950 m. Philadelphiaj, 1953 m. New Yorke ir Chicagoj, kiti klubai atsirado vėliau. Yra klubų ir kituose kraštuose: Anglijoj, Australijoj, Brazilijoj, Argentinoj, Kolumbijoj, Venecueloj, Vokietijoj (6 klubai).

Liet. Moterų klubų federacijai švenčiant 30 m. veiklos sukaktį, linkėtina jos vairuotojoms, klubams bei atskiroms narėms ir ateityje, kaip iki šiol, ryžtingai, su viltimi dirbti, kad bendromis pastangomis atlikti darbai pasitarnautų mūsų tautos gerovei.

SVEIKINIMAI IR PADEKA

Didžiai gerb. Lietuvos
Generalinei Konsulei
p. Juzei Daužvardienei
Mieloji Konsule,

Sunkių dienų juodo likimo sparnams apgلوبus mūsų tėvynę — Lietuvą, Jūs visa širdimi ir neišsenkama energija stojate ją ginti.

Atstovaudama pavergtos tautos interesams laisvajame pasaulyje — v'sada ir visur ryžotės priminti svetimų kraštų atstovams: skirkite okupanto melą nuo tiesos, teisybę nuo apgaulės ir išgirskite vergijoje kenčiančių laisvės šauksmą!

Korpi Giedra, didžiudamasi Jūsų nuveiktais darbais ir atliktais žygiais tautos gyvasties kovoj, maldauja Aukščiausiojo suteikti Jums sveikatos ištesėti šioje nelygioje kovoje ir kartu kad J's suteiktų laisvę mūsų brangiai tėvynei Lietuvai.

Savo nuoširdžiais linkėjimais jungiame ir troškima, kad, tautai atgavus laisvę, Jūs įrašytų į savo istoriją, kaip neužmirštamą lino žėdą.

Su didžia pagarba
Korpi Giedros valdyba

Irena Jušienė
Birutė Tervydienė

Chicago, 1977 m. gruodžio 4 d.

Nuoširdžiai dėkoju A. L. R. K. Moterų sąjungai už manęs pagerbimą — už paskyrimą man pirmojo Moterų sąjungos lietuvių moters veiklos įvertinimo pažymio.

Dėkoju Moterų sąjungos centro valdybos narėms, kurios, p'rimininkaujant "Moterų Dirvos" redaktorei, Dalei Vaikutytei-Murray, suruošė taip jaukų pobūvį, kuriame man buvo įteikta graži, prasm'ngais žodžiais graviruota lentelė, ir kuriame buvo tarta daug gražių žodžių mano adresu. Dėkoju apskrities ir kuopų valdyboms bei narėms, kurios prisidėjo prie pobūvio rengimo už geles, už dovanėles.

Dėkoju kitoms organizacijoms už reprezentaciją ir sveikinimus, už geles, už dovanėles.

Visoms mielosioms sąjungietėms linkiu sėkmingų, sveikų, darbinių 1978 metų.

Juzė Daužvardienė
Lietuvos generalinė konsulė

Gražiausiai besirengiančios moterys

Rosalyn Carter pavadė nefigūroja metiniame geriausiai besirengiančių moterų sąrašė. Tai paprastai privilegija krašto pirmajai moteriai, skiriama tarptautinių madų kritikų.

Is viso 1977 m. sąrašas skiriasi labai regimam nuo praėjusių metų savo aplenkimu tokių žymių moterų, kaip buv. "First Lady" Betty Ford, aktorė-dainininkė Barbara Streisand ir Monaco princesė Grace.

Tiktai aktorė Diane Keaton, kuri išnoro pirmoji, yra plačiai žinoma už savo profesijos ribų. Dauguma kitų moterų, išrinktų tarptaut. madų ekspertų komiteto, yra šio krašto ar kitų kraštų visuomenėje garsios moterys.

Pradedant 1960 m. Jacqueline Kennedy Onassis pateko į sąrašą trejetą kartų iš eilės. Už 5 metų ji buvo pakelta į "Fashion Hall of Fame" ir tuo būdu automatiškai išskirta iš būsimų sąrašų.

1977 m. sąrašas:
1. Diane Keaton,

Irena Banaitienė — LMKF pirm.

- Mrs. Smith Bagley, Washington (D. C.) prekybininkė,
- Mrs. Olive Behrendt, Los Angeles,
- Grafiėnė Hubert d'Ozono, paryžietė,
- Senora Antonio Mayzink - Veiga, brazilietė ir paryžietė,
- Senora Manuel Machado -

- Macedo, iš Lisabonos ir Paryžiaus,
- Mrs. Gordon Getty iš San Francisco, mirusio milijonieriaus Paul Getty mirties,
- Senora Reinholdo Herrera Jr., iš Caracas, Venecuelos,
- Mrs. Irving Lazar, iš Beverly Hills, Calif.
- Lacey Neuhaus iš Houston

GALINGOSIOS MOTERYS

Kasmet metų pabaigoje JAV-ese yra paprotis paskelbti "geriausiai besirengiančių" moterų sąrašą ar tų, kuriomis "labiausiai žavimasi" ir p'n. Siems — naujiena — paskelbtas ištas sąrašas moterų, kurias vadina "galingosios moterys". Atseit, tą vardą gauna moterys, kuri v'eri savo buvimu išaukia sau didelę pagarbą, reškia galią, įtaką arba kuri yra sunkiai prieinama, ar kuri v'iem pažv'ijama gali kitą paveikti vykdyti jos valią. Čia yra keletas moterų, kurioms p'rista "galingosios" etiketė. Tuoj pat dešinėje: dainininkė Barbara Streisand ir televizijos žvaigždė Barbara Walters. Toliau iš kairės: dešinė: mirusi aktorė Joan Crawford, Bostono operos direktorė Sarah Caldwell, aktorė Lauren Bacall, Chicagoje g. andma Mrs. Lester A. mour. Il-je eilėje: politinė figūra Bella Abzug, Washington Post leidėja Katharine Graham, Lyric operos gen. vedėja Carol Fox, aktorė Pam Grier. III-je eilėje: kosmetikos karalienė Estee Lauder, kolumnistė Bess Myerson, Jacqueline Onassis, karalienė Elzbieta II.

Moteris politikė

Prancūzijos prezidentas Giscard d'Estaing, kuris ruošiasi rimtam per rinkimo balsavimui kovo mėn., turi stiprią oponentę Francoise Giroud. Ji yra politinė aktyvistė, ir jis pats patvirtino ją Prancūzijos pirmąja ir vienintele Moterų reikalų ministere.

Mme Giroud pasitraukė iš Giscardo kabineto prieš vienerius metus, balsavo už Giscardo socialistą oponentą (patį viešai pripažino) paskutiniuose rinkimuose, o dabar neseniai išleido knygą "Valdžios komedija", kur be jokiu skrupulų atveria, kas vyksta Prancūzijos galios koridoriuose.

Ji buvo L'Express prancūziškas žurnalas, kaip amerikiečių Time) direktorė, ir šiuo metu Mme Giroud rašo, kad vyrai politikai yra netinkami, daug kalbą ir bejėgiai.

Ji buvo L'Express (prancūziškas ministerių kabineto susirinkimų) pasituntė raštelį Mme Saunier — Se'te, valstybės sekretorei universitetams. "Brangioji Alice", ji rašė, "ar galėtai išvaizduoti, kad kabineto (ministerių) susirinkimai gali būti taip nuobodūs?"

Mme Saunier — Seite atrašė atgal: "Ta'p, brangioji Francoise, nes aš visados stebėjau neišaiškinamą vyrų vaikščiumą!"

ILGIAU GYVENS

Dabar, Amerikoje gimstančios mergaitės gali tikėtis išgyventi ligį 81 m., o berniukai beveik 1 gi 72 metų, nes daug mažiau amerikiečių bėmirsta nuo širdies priepuolio.

ir New Yorke,
11. Baronaitė Thezzy van Zuylen, iš Paryžiaus.

Lietuvių Moterų klubų federacijos valdyba 1972-1978 m. Iš kairės sėdi: dr. M. Kregždienė — vicepirminė, I. Banaitienė — pirm., V. Cėcienė — vicepirminė. Stovi iš kairės: G. Žilionienė — PMT garbės pirm., R. Zymantaitė — PMT pirm., S. Skobekienė — visuomeniniam reikalams pareigūnė, S. Valiukienė — vicepirminė nuo 1976 m., M. Kleveckienė — pareigūnė visuom. reikalams, M. Samaitienė — sekretorė. Nuotraukoje trūksta: E. Legeckienės — išdinininkė, dalį M. Zukauskienės — NY klubo pirm.